

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

ԳԱՆԱՌԱՅՉԱՄԱՐ

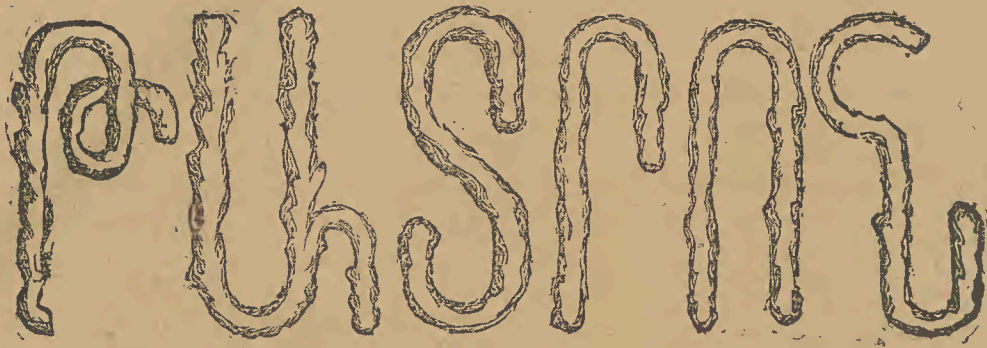
104 ԹԵՐԹ 5 ՄԷՃԻՄ

ԿԱՆԿԱՆԻ

ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Պարսե համալ Միջնա դպրա խոս Բիւ 9

Ճանրու ծախքը չը վճարված
նամակ չընդունվիր :

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

Կ. ՊՈԼՍՈՑ ՀԱՄԱՐ

104 ԹԵՐԹ 4 ՄԷՃԻՄ

ԿԱՆԿԱՆԻ

ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Պարսե համալ Միջնա դպրա խոս Բիւ 9

Պարսե եկած ձեռագրերը
եւ չեն տրվիր :

Կ. ՊՈԼՍՈ 1876 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 18

Այն բաժանորդները որոնց բաժանորդա-
դրութեան պայմանագրով լրանալու մօտ է,
կաղաչվին վճարել նոր բաժանորդագրին եթէ
կը փախարկին թերթերնուս նորէն ընթերցող
ըլլալու պատիւն ընել մեզ :

ԿԱՄԻՐ

Ի՞նչ պիտի ուտենք :

Տեսա՞ր կարեւոր խնդիրը . ասոր վրայ
մտնողու է :

Մարքի Տը Սալիսպրիի ինչ ընելիքը գիտ-
նալէ առաջ կուզեմ գիտնալ թէ իմ մեծա-
պատիւ հայադործ Էֆէնտիս վաղը առտու
հարիւրնոց հացը ինձի քանի՞ պիտի բարեհա-
ճի առաւ . անդ զիսկան նաւատորմին Պէշիքա-
յէն առնել քաղաքն վրայ միտք հողնեցնե-
լու տեղ կուզեմ իմանալ թէ իմ վսեմախայլ
հայադործ պէյս ձին մտրակելով դրանս առ-
ջէն առնէ պիտի քաղէ եթէ իւր առաջարկու-
կութիւնը չընդունիմ :

Արդէն բարձրապատիւ հայադործներէն
ոմանք երէկ առտու խանութին չեն բացեր ,
եւ հաց փնտռողներուն պատառփանքն են .

— Մարդս միայն հացով չապրիր ա՛ :

— Ի՞նչ ըսել կուզէք :

— Ի՞նչ ըսել պիտի ուզենք . ուրիշ բան
մը առէ՞ք կերէք , հաց չըլլար նէ՛ ի՞նչ պիտի
ընէիք : Տէր սըրմեա , տէր սըրմեա . . .

— Աստուծու սիրուն համար ըլլայ , դու
նէ մէկ հաց մը առէ՞ք :

— Ձունինք , եղբայր , չունինք . սպա-
սեցէ՛ք մինչեւ նոր կարդաղութիւն , տեսնենք
ինչ կըլլայ ինչ չըլլար :

— Խելքերնիդ փախուցի՞ք ինչ ըրէք .
մարդս կընա՞յ անօթութեան դիմանալ :

— Բաւական է որ կամք ունենայ , ին-
չո՞ւ չպիտի կրնայ դիմանալ . մարդուս ձեռքէն
ի՞նչ կը խալտի . . . չէ՞ք տեսնար կոր , դա-
սասունները ի՞նչպէս կը դիմանան կոր :

— Կատակը մէկդի , հաց առէ՞ք :

— Ձունինք ակադարիկս , չունինք . այսօր
պարսիմամբ կերէ՞ք :

— Ես ծեր եմ , տես ակադայ չունիմ :

— Է՛հ , երկար ըրի՛ր . ես աստմնաբոյժ
չեմ ա՛ :

Շատ մը ծերեր ընդ որս երիտասարդ-
ներ ալ մեծ դժուարութեամբ կըրցած են հաց
ճարել երէկ :

Կարծենք թէ Գաղաքապետութիւնը
աղբու միջոցներ ձեռք առնելու [պիտի փու-
թայ ի գահաձաւորութիւն հասարակութեան
փորձութեւ , որովհետեւ պակաս ծախող հացա-
դործները պատժողը բնաւ չի ծախողները ան-
պատիժ չկրնար թողուլ :

Ոսկին ըսես նէ՛ հետը խօսք չըլլար , դը-
լով իմ առեր կերթայ :

Այսօր հարիւր ութսուն , վաղը երկու
հարիւր , հետեւեալ օրը երեք հարիւր օր մ'ալ
եթէ իւր կամքին թողլի մինչեւ հինգ հարիւր
պիտի երթայ բարեխնամ կառավարութեան
կամայը հակառակ :

Տեսա՞ք Ժողովուրդը և պահելու բանը . ու-
կի պահելու է եղբւր . բայց ո՞վ դիտէր թէ
այսչափ պիտի բարձրանար : Մենք ալ շատ
անխաճեմութիւն ըրինք , ոսկի պահելու տեղ
հին Թաւրոսները Ժողովեցինք պահեցինք : Ա-
պո՛ւշ , ըսէր մէկը , սա Թաւրոսները ոսկի չը-
նե՞ս , ինչո՞ւ պահէր ես :

Ըսող չեղաւ ալ չէ , բայց մենք չհամոզ-
վեցանք . մեր յառաւորութեան պատիժը քաջենք
հիմայ որ ստրկինք :

Նմանութիւններուն քիչ մը ուշադրու-
թիւն ըրէ՞ք Պարոն Լէվինթոն Հէրըլտ :

Կըսէր թէ երկու տէրութիւնները (Թիւրք
և Ռուս) իրարու բարկութեամբ նայող երկու
չուներու պէս իրարու վրայ պիտի յարձակին :

Կարծեմ անոնք ո՞չ իրարու վրայ կը յար-
ձակեն և ոչ ալ զիրար կը պատռեն եթէ
կրակի վրայ եղ լեցնող զրադիքներէն ոմանք
անոնց +ը , +ը , +ը չըսէին :

Ինչ որ է նմանութիւններուն ուշադրու-
թիւն ըրէ՞ք ասկից վերջը . ըստ իս նմանութիւն-
նիդ առելի ճիշտ կըլլար եթէ կամ մին կատուի
նմանցնէիք որովհետեւ այս երկու տէրութիւն-
ները ի վարդաւոր անտի իրարու հաշտ աչք չեն
նայած , կամ երկուքն ալ առիւծի նմանցու-
նէիք :

Սըր Հէրիլ Էլլըթին հիւանդանոցի նը-
թա՞նք . . . ակարութիւն առնի եղբւր , դի-
ւանագիտական ասպարեզէն մշտնջենական կեր-
պով պիտի քալի եղբւր :

Աւելորդ է ըսել որ եթէ ասկից առաջ
քալի՞նք՝ այս ակարութեան ենթակայ չէր ըլ-
լար . բայց սա հասկնալ պէտք է որ մարդս
հիւանդանալուն պէս արուեստը բոլորովին ձը-
ղեւո՞ւ է :

Ոչ-գիւանդէտ մարդիկ շատ անգամ
հիւանդ կըլլան , և ըստնալուն պէս նորէն
խանութին կերթան , արգիւծը դիւանագէտ
մը անգամ մը հիւանդանալուն պէս ալ իւր
ասպարեզէն մշտնջենապէս քալի՞նք՝ ստիպ-
ված է :

Ակամայ բռնիքն ահաւասիկ ակամայ
հիւանդ մը . . .

Վարդուկեան Էֆէնտիին կամաւոր գրվե-
լուն վրայ ի՞նչ կարծիք ունիք :

— Սա կարծիքն ունիմ որ բանակին մէջը
ներկայացումներ ապրով ըրաւանաց բարոյա-
կան դաս պիտի տայ :

— Ես ալ սա կարծիքն ունիմ որ դերա-
սաններուն պարտական ինկած ըլլալով անոնց
ձեռքէն խալտելու իբրեւ միակ միջոց զինուոր
չրկիլը արժանի դատեց :

Ես կըսեմ թէ Վարդուկեան Էֆէնտիին հայ-
րենասիրական դժայցումներով վառեալ այդ
որոշումը ըրած է . սակայն չգիտեմ թէ միշտ
կառքով պարտելու վարժելած մէկը , իւր մե-
րուքը սպասաւորին սանարել տուող մէկը
ինչպէ՞ս պիտի կրնայ զինուորութիւն ընել . ու-
րիշ բան է եթէ «Էֆէնտի» կըլլայ պատերազմ
և ամսականով մէկը բռնէ իւր սուրը անոր
քաշել տալու համար :

* * *

ԱՇԽԱՐՀԱՐԱՌ ՍՆՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՕՍՍԱՆԵԱՆ

Կը ծախվի Պօլոյ Հայ դրամաճառներուն
և Բերայի ծխալաճառներուն քով , Կամրջին
Պօլոյ և Ղալաթիոյ գրուածներուն պարաքանե-
լը :

Լրագրալաճառներուն և Բերա Ղալաթա
Սէրայիին Բասաթ ՏՕրիանին և Ռուսիոյ Հիւ-
պատասարանին դիմացը գտնուած դաղդիացի
գրալաճառներուն քով ի գին 2 զուրուշ :

— 0000000000 —

ՊԱՆՆՈՐԻՆՆ ԵՐԱՋԸ

Բաբէ՛ւ , Այս անգամ ոչ աղգային և ոչ
քաղաքական լուրեր ունիմ գրելու , այլ պար-
զապէս երազներ պիտի պատմեմ : Ի՞նչ , երազ-
ներ — այս միջոցին որ ամեն մարդ , ամեն
աղգ աչքը չորս բացած՝ անքուն կը հսկէ և
խիտ իրական խնդիրներու վրայ կը խորհի ,
վառօդի ու արիւնի վրայ կը խօսի , արեւելք
և հիւսիս կը նայի . երազներ — այս պահուն
որ եւրոպական դահլիճներ իրար կանցնին ,
ամբոյցներ ու քաղաքներ կանուլին , կայսրեր
ու թնդանօթներ կը դռան , ժողովուրդներ
կը յուզուին , աշխարհագրական նոր սահման-
ներ կը գծուին , բանակներ , զօրքներ կը շար-
ժին , խմբադիւններ կը հալածուին . երազներ —
երբ ռուսներ , վերջնագրեր ու տեսարակ-
ներ մեր գլուխը կը անգուն ու պատերազմի
փողն ու դուռ մեր ականջները կը պատռեն ,
պիտի ըսես անշուշտ : Ի՞նչ որ կամիս ըսէ .
այս իրաւ է որ անցեալ իրկուն՝ Գատը դիւ-
ղի կողմն՝ Միւհիւրաարի անշուք անակիս պա-
տուհանը նստած առնան՝ երազ մը տեսայ :
Իմ առջեւ կը պարզուէր Մարմարան անշարժ :
Մտադիր կը կարգայի Ս. Ս. . . ի տեսարակը ,
և իմ տպաւորութիւնս գրի առնելու համար
ոտք ելայ որ դէպ ի գրասեղանս երթամ , երբ
յանկարծ մի հրեղէն երևոյթ , որ հորիզոնին
վրայ կը նկարուէր , իմ ուշա գրաւեց :

Արեւ ծովը կը մանէր՝ բայց իր յետին
ճառագայթները կարճակէր շեղակի մի քանի
թափառիկ , մութ ու կրկ ամպերու վրայ՝
այնպէս որ կարծես թէ մեր տխուր աշխար-
հին վերջին դեղանշոյլ բարեւ կը տար : Երկ-
նից յստակ կատուաւ գոյնը , կոհակին ու
օդին անդորրութիւնը և մերթ ընդ մերթ ե-
րկնոց ոսկեգոյն առաջաստներու հեզասահ
և անհոգ շարժումն այս անսարման մեղա-

կան կերպարան մը կ'ապրին : Մակայն քիչ քիչ ծիրանեմայի վարագոյնն ընկաւ : մանր ամպերն որ կարծես թէ միայնութենէ կերկրնէն սկսան շուտ շուտ սահել և իրարու մօտենալով՝ այլանդակ պատկեր մը յօրինել : Երևակայէ ամպ մը գլխածակ նման մի գանկի որ սաէպ բնականօրէն սեղանին վրայ կը տեսնուի և նորափոր գերեզմանի մ'եզրը , այս տարբերութեամբ որ աւելի խոշոր , աւելի ահառելի համեմատութիւններ ունէր , և օգին մէջ կը շարժէր գէպ ի հիւսիս : Աչքին մեծ մեծ խորշերն ու ճակատը նոսմ էին , միայն բերնին վրայ մարը մանող արեւուն մի քանի շողերը կը խաղային , մինչդեռ այն հրէշին շուրջը տատանող ամպերը կարմրան նշոյններով կը փափկէին : Ի՛նչ կը նշանակէր այս օդապար ուրուականը , իր ուղեղը կորուսող գանկի մը ստուերն էր արգեօք , թէ ոգին փնտռող մարմնի մը տեսիլը , ի՛նչ որ էր , այս ամպային զանկն իր ուրուագիծը կը փոխէր , կ'ըստ ուարձար և անհեթեթ կոչու մը կը դառնար : Իր մէջ ամփոփելով միւս մարդ ստուերներն որ մութ կարմիր գոյներով կը փառէին : Մութ-ցոյ գրիչ ու աշխարհ , նստայ ամբոս : Ակնայիչ կը գլխէի այս չարագուշակ երևոյթն որ իր մէջ կայծակներ կը պահէր և քանի մութ կը կոխէր այդ սև ստուերը կը լայնար , կը սուրար գէպ ի Պօլսոյ կողմն , մէկ թեւ մեր գլխին տալով , և անոր երկինքը կը պատէր պատանի մը պէս՝ բաց թողնով Բերայի և Պոսֆորի բարձունքն՝ ուր աստղերը սկսան փաթիլի :

Այսպէս մայրաքաղաքիս կէսը լուսաւոր , կէսը անլոյս էր : Հին աշխարհին գլխուն վրայ կոպտանար փոթորիկը , նորին վրայ կը ժըպտէին աստղեր : Բնութիւնն այսպիսի քմածին երևոյթներ ունի , մարդերու և պետութիւններու պէս : Աշխարհիս արեւը , նիւթական և բարոյական , բոլոր ազդերու համար միօրինակ չը փայլիր : Եւ իրաւի փայլակն սկստ պատուել թանձր ամպերը , գութալի լոյս մը սփռեց ծախուն վրայ որ արդէն կեռար ու կը փրփրար և երկնից սրտաւններուն հետ կը խառնէր իր մանչիւնը : Արձանի պէս անշարժ կը դիտէի միշտ , խաւարի մէջ էի , ակամջներս հովէն ու մրդէն կը դնողէին , կախորժէի բընութեան այս աղեկածութենէ , որու անշուշտ հանդարտութիւն պիտի յաղորդէր , ո՛ր դիտէ ի՛նչ աւերումներէ ետեւ , սակայն աչքս միշտ և անթարթ կը յառէր երկնից այն անկիւնն որ պայծառ էր , որ դեռ կը շողար , բայց հայաստանի երկինքը չէր այն , այլ ժիր ու դուռ ժողովրդոց երկինքը : Ի վերջէ՛ նայելէն աչքս սեղաւ , գլուխս թալուկ բռնեց և մինչդեռ բնութիւնն ու քաջերը կը աքնէին և կու գորէին ես՝ հայու ժառանգական անհօգու-թեամբ՝ իբրեւ սարուկ՝ աշխարհի ամեն այլա-փոխութիւններու և յեղաշրջումներու անտարբեր ու անպայ , միայնիկ սկսայ , խոր քան ընկայ : Քնանալ՝ զոց կամ բաց աչք՝ յաւիտենական բաժինն է անկեալ և անագի մարդերու , երազել ինչ որ չէ կարող բարոյական և նիւթական արիւթիւնն ստանալ՝ իրենց միակ սրտիւնքն է : Այս եղաւ և իմ վիճակս : Գլուխս ամբոսիս յենած՝ ճակատս փոթորկին տուած՝ մի անլոյս սենեկի մէջ թմրեր մնացեր էի : Կերելի թէ հոգիս արթուն էր , կզգար և կը գործէր , վտան զի բաւական երազային բաներ տեսայ մի մտածին աշխարհի մէջ :

Տեսայ ալեգարդ ծերունի մ'որ պատու-հանէս ներս մտաւ , իմ ձեռքէս բռնեց ու

գտնու հանեց : Իսկոյն թեւեր տալի , օգին մէջ կ'ընէի մինչև որ հասանք մի լեռի գագաթին որ Արարատ չէր , վտան զի չկար անդ ձիւն և արիւն , սուր ու շղթայ , քիւրտ ու ավշար , չկար արծիւ , գայլ ու վագր , և չորս կողմը լայնատարր ծով էր : Մեծկակ լեռնածակ կզգի մ'էր այն չգիտեմ ո՛ր ուղիւնստին մէջ նետուած և բարձրաբեր կային մանր մանր կզղի-ներ , որոց վրայ կ'օրհնալէս : Հրաբխային ժայթքումի ծնունդ՝ ապառաժաւու վեհ ճա-կատ մ'ունէր , դահալէժ վիհեր , սոսկալի սարաւանդներ , բայց հիմունքն աւաղուտ ու շարժուն էին : Թերեւս օրին մէկը վերստին սուղէր : Կարծես թէ շունչ , ոգի չկար անոր մէջ , ամայութիւն և լուսթիւն կախիւնն ամեն տեղ , զինք ծնող կրակը մարեր և միայն քար ու մոխիր թողեր էր : . . . Բայց յանկարծ աչքիս զարկաւ ահագին հակոյ մ'որ լեռին կատարը , մեզի չքնաղ պարտիզի մը մէջ պառ-կած՝ հրամաններ կ'աւար , իր առջեւ արուած էր մի ոսկի սեղան՝ որու վրայ ընտիր ընտիր կերակուրներ կերակէին . երաժիշտներ կ'երգէ-ին , կիներ պար բռնէր էին , զարդարուն պաշ-տանաւորներ հակային ոտքը՝ որ փայ-տէ էր , կը լղէին , ձեռքը՝ որ կապարէ էր , կը պագնէին , գլուխը՝ որ յարդէ էր , կը հո-վահարէին , և անդադար անոր առջև ծանր դնելով՝ անխմատ բաւեր կը մըմնէին : Սա-կայն քիչ մ'անդին՝ փոսի մը մէջ տեսայ մերկ մարմիններ , դիակներ , կախաղաններ , մարդ-կային դանկեր : Սոսկումս բռնեց այս մեղու-թեան և անթութեան դիմապատկերը դի-տելով , կարծեցի թէ այս արձանն անկեղան կուռք մ'է՛ որ իր բազմին ու զոհերն ունի և առաջնորդէս բացատրութիւն խնդրեցի :

— Քանի՛ անհամբեր ես , բաւ ինձ ալե-ւոր ծերունին , որ անշուշտ ճիւղերու դառնէ էր : Գեաւ տեսնելիք ունիս : Աւելի վա՛ր լիջիր , գլխէ բարձրաբեր :

Շարունակէի

ԱՊՐԵ ԱՍՏՈՒՆ
ՈՐ ԻՐ ՓՈՐԻՆ ՀԱՄԱՐ ՄՈՒԿ ԵՒ ԲՈՒՆՈՒՄ

Երբ չըմհայեաց ակնարկ նետէ մարդ , աշխարհի գործոց ընթացից վերայ , Մեծ Նաւ-պանթանոցի սա խօսքն յիշէ՛ Ապրի կատուն որ իր փորին համար մուկ է բռնում :

Ուստի երբ տեսնես աղիւ ընթերցող , որ փիլիսոփայ քու մէկ բարեկամս , փոխ ըս-տակի տեղ տայ քեզ խղճալով , մի պաթալ սենէտ որ գործդ տեսնես , ըսէ՛ անոր պէս թէ ապրի կատուն , որ իր փորին համար մուկ է բռնում :

Երբ բանը բանէն է արդէն անցած , աղ-գին մարտիրոսն հոգին աւանդած , ու մեր Պատրիարքն խոսիւ կը խօսի , դէմ մահուան առթին խնդ Այլապետի , ըսէ՛ անոր պէս թէ ապրի կատուն որ իր փորին համար մուկ է բռնում :

Երբ անարժաններ թաղական ըլլան և անճարմիներ ալ հոգաբարձու , ըսենք՝ անոր պէս թէ ապրի կատուն որ իր փորին համար մուկ է բռնում , երբ դու հաշուստ ես և շո-ղորդիներ կառաքեն քեզի շատ թէմէնաններ ըսէ՛ անոր պէս թէ ապրի կատուն որ իր փո-րին համար մուկ է բռնում :

Երբ ազգաւ ես դու և հօրդ մահուան չորս հոգի հաղիւ դան ներկայ ըլլան , ըսէ՛

անոր պէս թէ ապրի կատուն որ իր փորին համար մուկ է բռնում :

Երբ դու հարուստ ես անուան և տօնիդ խումբ խումբ բարեկամք քան տօնել օղիդ ըսէ՛ անոր պէս թէ ապրի կատուն որ իր փորին համար մուկ է բռնում :

Երբ էշդ կամ ձիդ իրիկուան դարձին առտուընէ շատ շուտ շուտ տուն քալէ ըսէ՛ անոր պէս թէ ապրի կատուն որ իր փորին համար մուկ է բռնում :

Երբ տաներէցդ պատարագւոր է՝ և քե-ղի առատ նշխարք մաս խորկէ , ըսէ՛ անոր պէս թէ ապրի կատուն , որ իր փորին համար մուկ է բռնում :

Երբ մեր ամուսնայն մեծն Ռուսիոյ քրիս-տօնէից օգուտին համար , այսպէս մեծամեծ զոհողութիւններ , ընել ցըցնէ ըրածը չի կայ , ըսենք անոր պէս թէ ապրի կատուն որ իր փորին համար մուկ է բռնում :

Երբ Ամերիկեան մեծ գեսպանն ու կին մեր դպրոցներուն այցելու եկին ըսենք անոր պէս թէ ապրի կատուն որ իր փորին համար մուկ է բռնում :

ԴԵՏ

ԱՐԳՈՍԻՆ ՈՒՂԵՂԸ

. . . Խմբագիր .
Այսօր բան մը միտքս չ'եկաւ որ ձեզի գը-րէի , ներառութիւնիդ կ'ընդգրկեմ այս մասին , Մակայն ձեզի բան մը պիտի դուրսեմ . թող խաթրերնիդ չ'մնայ :

Գուք կ'կարծէք որ մարդուս ուղեղը պո-սէ՛ Կէ՛ է , բայց կ'խարուրէ , Մարդուս ուղե-ղը այնպիսի բան մըն է՝ որ երբեմն քեզի դէմ կ'ապրտալի : Նմանցունել չ'ըլլայ , էշու մը պէս է . անգամը որ յամառութիւնը բռնէ , ա՛լ բան չ'ունիս նէ քչէ , հրէ՛ , եօ՛ք ըրէ , քե՛ք ըրէ , չ'ըրալիք . այսինքն չ'ուզեր գործել :

Այս ալ բաւական չէ , տեսէք թէ ինչեր ալ կ'ընէ մեր ուղեղը , Երբեմն ծաղկաւտ , դաշտ մը երևակայել ուզած ատենդ , պալա-տի փողոցները միտքդ կ'երբէ , ամառուան գեղեցիկ և լուսաճաճանչ օր մը մոտերերը ուզած ատենդ , Յունկար ամառն մէկ թաց , մութ , և այնչափ հաւաք մէկ իրիկունը միտ-քըդ կ'երբէ , որ կը սկսիս դողալ և վերար-կուիդ մէջ փաթթուի , Գեղեցիկ և դեռա-հաս աղջիկ մը երևակայել ուզած ատենդ իս-կուհի խաթունը և անոր մեծ քթին վրայ ե-ղած ամենամեծ ակնոցը միտքդ կ'երբէ : Վեր-ջապէս մարդուս ուղեղն ալ իր բնաւորութիւն-ները և քմահաճութիւնները ունի :

Ասոր համար , Տէ՛ր Խմբագիր , ըսի ձե-ղի թէ դուք շատ պակասաւոր կարծիք մը ու-նիք մեր ուղեղներուն վերայ , Գուք իրաւունք չունիք մարդոց ուղեղին վերայ այդքան ծուռ դատաւար մը ունենալու : Մարդոց ուղեղները ձեր հաճախը չեն , Տէ՛ր Խմբագիր , Ներեցէք համարձակութեանս , բայց դուք չարաչար կեր-պով կը վարվիք կոր ուղեղներուն հետ , և ու-ղեղները իրաւունք ունին հիմայ , իրենց դան-կերէն դուրս ելնելով , ձեր վերայ վաղելու և ձեզմէ իրենց պատիւը խնդրելու :

Ահա այսօր , օրինակի համար , իմ ուղե-ղըս ապստամբութեան ելեր է , ի՛նչ պիտի ը-նէք նայինք : Այնչափ ըրիք , այնչափ ըրիք՝ որ բարկացաւ և հետս չ'իջարկի կոր : Չեր պատճա-ռաւ ես գէշ մարդ կըլլամ՝ կոր ուղեղիս հետ : Օ՛ն ուրեմն , տեսնենք ի՛նչ պիտի ընէք հիմայ : Տեսէ՛ք թէ ինչ լուս քնձ քիչ մը յառաջ

իմ ուղեղս. «Աս շատ կըլլայ կոր, գիտե՞ք, քու ըրածներդ: Այլ չեմ գիտնար կոր: Ան ի՞նչ է քու բռնած ճանրադ»:

Ես ալ դարձայ ի՞նչ ըսի իրեն, գիտե՞ք, Տէր խմբագիր. «ո՛վ ուղեղ, ո՛վ իմ ուղեղս, ո՛վ իմ սիրելի ուղեղս, ներքէ՛, յանցանքը իմն չէ. յանցանքը Թադէմիսն է: Ես միշտ յարգանքով եւ ակնածութեամբ վարուած եմ քեզի հետ, ո՛վ ուղեղս, կաղաւթմ, այս օր քիչ մը օգնէ՛ ինձ»:

Ամենեւին, ամենեւին. ալ իմ երեսս մի նայիր: Ես քեզի համար չկամ:

— Ի՛նչ կըսես, ըլլալով բան է:

— Ըլլալով բան չըլլալով բան չեմ գիտեր: Թադէմիսն ալ ըսէ՛, ես ձեր խաղաղիկը չեմ: Այլ հերքեք է իմ ձեր ձեռքէն քաշածը: Այլ զիս ջորիի տեղ եք դրեր, կը քշէք ու կը քշէք: Աս եղևիկը ճանրայ չէ: Քիչ մը հանգիստ տուէք ինձի, օ՛հ է՛:

Այս վերջին օ՛հ է՛, Տէր խմբագիր, այնչափ կարուկ եւ արհամարհան կերպով զըրուցուեցաւ իմ բարկացած ուղեղիս կողմանէ որ այլ ես չհամարձակեցայ աւելի թափանցել եւ թողուցի որ իմ ուղեղս ուղած լին պէս ընէ:

Աստի բան մը չունիմ այսօր ձեզի դրեալ, Տէր: Ինձ այնպէս կը թուի որ ամեն բան կարգին է աշխարհիս մէջ, եւ որովհետեւ իմ պաշտօնս է մեր երկրին վերայ եղող պակասութիւնները կամ ծաւալութիւնները ուղղելու ջանալ, կը տեսնէք որ բան մը չունիմ խօսելու:

Եւ արդարեւ, միթէ մարդիկներուն խելքը զուտը եկած չէ՞ մի որ, քանի որ խորախիքս կը նայիմ, ամենքն ալ բանեկոտն դործերնուն ետեւն են, ամենեւին զիրար չեն խաբեր, զիրար մեղացունելու ամենեւին միայն չունին: Զէ՞ մի որ երկու օսմանցի Բաբելոններ, որոնց երկուքն ալ երեսը օղիէն կասկարմիր էր կտրեր, իրարու երբեք չէին ըսեր կոր անցեալ օր. — «Երբեք երբեք երբեք»:

Զէ՞ մի որ անցեալ օր Բուզնամէն երբեք իր թերթին մէջ չէր հրատարակած Յ. Կ. ըստարագրութեամբ նամակ մը որուն հետեւեալն էր. «որուն հետ է Կաթողիկոսութեան հետքերը եւ խել մը ուրիշ նորանշանութիւնները արեւնս զըրու խորս ցատկեցուցին եւ պաղ ջուրեր լեցուցին իմ դարմացած աչքերուս վերայ»:

Միթէ երբեք պակասութիւն մը ունին մեր ազգին դործերը, որպէս զի ամենուն աչացը առաջ հրապարակեմ զանոնք:

Զէ՞ որ Հայաստանի մէջ ծայրայեղ քաղաքավարութեամբ կը վարուին կոր հայերուն հետ:

Զէ՞ որ մեծ մարդասիրութեամբ կ'կենցողավորեն կոր մարդիկ մեր գաւառաբնակաւոր գաղիկներուն հետ. թէ այս վերջիններուն վիճակը ա՛յնքան բարւոքուած է եւ իրենք ա՛յնքան պաշտպանուած են որ անցեալները իրենք (հայերը) Կաթողիկոսութեան հետքերը անոնց տուները կողպատեր էին ի պատիւ անոնց ասկէ յառաջ իրենց հասուցած չարեաց:

Զէ՞ որ անկարելի է ասկէ աւելի աղէկ ժամանակ մը դանել եւ ապրիլ: Միթէ մենք աշխարհիս ամենէն երջանիկ մարդիկը չենք:

Միթէ կեները ամենակատարեալ հաւատարմութեամբ չեն ապրիր կոր իրենց այրերուն հետ եւ ամենեւին սուտ չեն խօսիր կոր եւ աղուոր երեւալու համար երբեք ահագին եւ ապաստանեցուցիչ կերպարաններու չեն մշտներ կոր:

Ո՛վ ըսաւ թէ աղջիկները թեթեւ են ընդհանրապէս, Զէ՛ն տեսներ որ աղջիկները, ա.

մենքն ալ ծանրադուլս, ամենքն ալ համեստ եւ պարկեշտ, երբեք աչքերնին վեր չեն առներ կոր, եւ թէ այդ աչքերնին վեր չառնելնին միմայն իրենց պարկեշտութեան արդիւնքն է եւ չէ թէ ժամանակներուն նեղութեանն ամուսնանալ չ'կրնանուն համար:

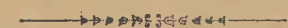
Ո՛չ ապաքէն անցեալները սիրահարուած թիւններ ընել ուղղ մէկը առաջին անգամ իր գէմը երնող աղջկանը խիստ բարակ եւ անդիմադրելի ձայնով մը «բարի իրիկուն, Խաչէ» չէր ըսեր եւ աղջկան կողքը ձախորդաբար հոն մօտերը դանուակով չէր եկեր եւ մեր յանդուգն սիրահարին անամօթ հարցնէ խիստ անկողմնակալ ապառակ մը չէր զարկեր:

Վերջապէս, Տէր խմբագիր, ի՛նչ ապօրինաւորութիւններ կան միթէ մեր շուրջը որպէս զի անոնց վերայ նայելով, զայրոյթ եւ ցաւ իմանամ եւ խրատեմ ու յանդիմանեմ զանոնք:

Զէ՛, չէ՛ ապահով եղիք որ մարդիկ խնդուածներ չեն ընել կոր, երբեք անոր ասոր իրաւունքը չեն բռնադատեր կոր, ամեն օր եկեղեցի կերթան կոր եւ մեծամեծ մամեր վառել կտան կոր ժամկոչներուն, որպէս զի ժամկոչները այդ մամերը խնդրակատարին առաջ վառեն, որպէս զի խնդրակատարը իր շարժքը զրկէ ժամկոչներուն, որպէս զի ժամկոչները զինն քիչ մը քիչ խմեն, որպէս զի ուրիշ մարդիկներն ալ գինի դանտն խմելու:

Միամ Զերդ

Ա.Ր.Ո.Ս

ԳԵՅՈՂԱԿԱՆ

Երբ ինքնիրենս այս աշխարհիս դարձուածներուն վրայ աչքս կը դարցնէի մտովս ըսի. արդեօք անդիլի աշխարհնալ հացը ԿՈ փառայ վրայ դրեր էր, արդեօք անդիլի աշխարհը եթէ անձրեւ դար մարդիկ մէջ նստն կեօնէ շուրջ կանցնէին: Այս մտածումներուն մէջ այնչափ մղուեցայ եւ այնչափ թաղուեցայ որ ար երթալս չգիտնալով յանկարծ կեօնէ մը առջեւ հասայ ուր բարձր ձայնով կը պօռային «օն բարայա պիր ատամ»: Ինքըզինքս բարեբաղդ համարեցայ երկի մարդ ըլլալուս վասն զի եթէ կին ըլլայի հարկաւ երկի մարդոց շուրջ պիտի նստէի, անոր համար մարդուն շուրջ նստած միշտ ընդ հակառակն կը մտածէի եթէ ասկէ կին մը եւ կամ աղջիկ մը անցնէր ինչ պիտի ընէին ինձ պէս մարդոց շուրջ պիտի նստէին, ասիկայ ինձ այնչափ շարեւեղաւ որ կեօնէ անդիլի կողմը եկանք մարդուն շուրջն գէտ չէի ելէր՝ մարդը խառութեամբ մը պօռաց «էյ աղա աչաղա էն»: Ինչ ըլլար ըլլար եթէ աշխարհին վերջն ալ ըլլար դարձեալ պիտի սպասէի տեսնելու համար թէ աղջիկ մը կին մը ինչպէս մարդոց շուրջ պիտի նստէր, ասորը փարայ եւս սուի ինձ նորէն ետ դարձունելու համար: «Ա՛հ աղա՛հ էյիկ վերաին չօրտաճը» ըսաւ վասն զի մարդը չը գիտէր իմ փրկիտիտայական մտածումներս եւ ստակա առնելով նորէն կեօնէ միւս կողմը անցուց: Բայտեսցի սպասեցի ճիշտ ժամու կէս իզական սեռէն եւ ոչ մէկը անցաւ, այն ատեն պարտաւրեցայ ասոր փարայ եւս սալ կեօնէ անդիլի կողմը անցնելու համար սակայն հետաքրքրութիւնս յապեցուցած չէի միշտ կը մտածէի ըսելով ինչ պիտի ընեն ինչ պիտի ընեն, կեօնէ անդիլի կողմը անցանք կը գիտէի որ կին մը օրիօր մը տեսնեմ բայց առա՛գ. . . ոչ ոք տեսայ միշտ տեսածներս:

Երկ մարդէր էին: Այլ ժամանակը անցնելու համար կամ սիրտս չնեղանալու համար քառասուն հոգի եւ ութսուն հոգի «դուրս» ըսի, վերջը տասն անգամ ալ Ա. Բ. Գ. կարդացի բայց ոչ ոք անցայ, յանկարծ լոյս մը փայլեցաւ իմ գլխիս մէջ այսինքն եթէ ասկէ օրիօր մը կին մը անցնէր փոխանակ երկ մարդոց շուրջ ելլելու կնիկ հաճանքս շուրջ կրնային ելլել եւ պէտք էր կնիկ հաճանքս ըլլալ կնիկները եւ կամ աղջիկները վերցնելու համար: Կըլլուսամ որ այն գիտողութիւնս նըկատողութեան կառնուի եւ օր պիտի ըլլայ որ կեօնէ մէջ կնիկ հաճանքս պիտի տեսնեմք կնիկները եւ կամ աղջիկները շուրջ համար:

Կ.Յ.Ս.Կ.

ԺՈՂՈՎԱԿԱՆՆԵՐՆԵՐ

Ինչ կարդ կանոն ուղեւ դէր
Բայց սա ալ աղէկ գիտցիր
Որ եթէ կարդն ու օրէնքը
Անխղճմտանք մարդկանց ձեռք են
Ամեն ատեն ու ամենքը
Որ դին ուղեւ կը դարձնեն:

Գայն առիւծին տըւեր է օր մը խնդիր
Որ ինքն ըլլայ ոչխարներուն մեծ գլխը
Այս բանիս համար
Գայլն սանամար
Աղուեստին ալ մէջ կը մըտնէ
Եւ առիւծուհոյն աղաչանք կ'ընէ:
Բայց մէկ մը որ գայլերուն անունը գէշ ելած էր,
Մէկ մ'ալ Առիւծը երեսպաշտ է ըսածին չէր
ուղուեր:

Ուստի հրաման ելաւ բոլոր կենդանեաց
Որ Բնդհանուր Ժողովի դան առուօտանց

Հոն հարցուի ասոր անոր,
Թէ ի՛նչ գիտեն գայլուն վրայ աղէկ կամ գէշ
հին ու նոր:

Կատարուեցաւ հրամանը, հաւաքուեցան կենդանիք

Ամենքն ըսին ըսա կարգի իրենց դատումն ու կարծիք

Բայց գայլուն գէմ ամենեւին խօք չեղաւ,
Առօք փառօք նա դմապետ դրուեցաւ,
Իսկ ոչխարներն արդեօք ասոր ի՛նչ ըսին.
Ժողովին մէջ հարկաւ նոքա ալ կային,
Բան ալ այս է, ոչխարները մուցեր էին
Մինչդեռ առաջ պէտք էր անոնց հարցնէին,
ԳՈՒՂՈՎ

ԹՂԹԱՅՈՒԹԻՒՆ Թ.Ա.Տ.Ր.Ո.Ն.

Առ Գ. Տ. — Կարգչեմ ձեզ որ ալ ասկէ ետքը տէֆի պէլայի համար, ձեռն ստակ փոխ ուղղին կամաւոր զըվելու խորհուրդ չի առք:

Առ Տ. Ծ. Կը պատուիրեմ ձեզ ալ որ ըլլալով խմբագիր փարուիք ձեր ընելիք դործերուն մէջ, արդէն էթէքիդ ձեզ տիւննս է:

Առ Տ. Ա. — Դուք ալ դործի վրայ էք հէ՛, կերեայ թէ կըրամայր հարնմ ալ ըլլալու պատիւն պիտի ունենաք, ձեզ ալ կը իւրաքանչեւ որ քիչ մը խելօք ըլլաք:

Առ Օր. Ո. — Աֆէրիմ ձեզի ալ, կերելի կերելի որ իրատեսեալ քեզի աղբեցութիւն ըրեր են, որովհետեւ կը հաւնիմ կոր ձեր վարքին:

Առ Օր. Ե. — Խօսքս մտիկ ընես նէ՛ զըլուխդ խել կուգայ բայց որի՛ կըսես. տեսա՞ր հիմայ խըրմղը ծեծեմ պոյս չինեմ ըսելիքէն մատդ հետք ծեծեր ես. տո՛ւր հիմայ մէկ երկու սակի բժշկի ստակ որ սովորի:

Ասիայէ, Տիպիւն, ինքզինքդ բարբոթին փափ տուեր ետեի զաւելներդ բնաւ չես հոգար կոր :

1. Գեղա, 1876

... Խմբագիր

Քանի մը բարեկամներէ սա տարածայնութիւնը կը լսեմ, «Մեզոյրեան իւր վարժարանը պիտի թողու եւ վաճառականութեան սկսի» եւ կամ այսպիսի սափաւորութեան խօսքեր, որոնք թշնամական ոգւոյ բարութք են միայն եւ ոչ այլ ինչ :

Արդի փրկութիւն բարեկամաց դադարներու եւ գայթակղեալ մտաց, ներկայիս կ'աղագարարեմ :

Մեզոյրեան վարժարան որ տասներկու տարիէ ի վեր կար եւ իւր ընթացքն անընդհատ կը շարունակէր տարուէ տարի իւր ուսմանց դասակարգին մէջ աւելորդութիւններ ընելով նոյնպէս այսօր կը շարունակէ եւ շարժել իւրեան գիմնաւ ուսանողաց մինչեւ վերջն ալ տիտի շարունակէ որ քան զոր յառաջ գլխավոր :

Մ. Ս. ՄԵԶՈՅՐԵԱՆ

ԴԵՂԱՐԱՆ

ՏԻՊՈՆ ԱԼԼԱԶԳԵՐՏԵՆ

Իւր արհեստին մէջ փորձառական հմտութեանց դատ գեղագործական տիրոջմով վրայագրեալ գեղաձորճ Տիգրան Էֆէնտի Ալլազգեան, պատիւ ունի ծանուցանել որ Պաճէ Գարայի կողմը Շէյխ-խէ-Խալամ խանի կից իր գեղարանը պատրաստ է հաճելիքն Զորաներէն ու ամեն լեզուաւ գեղագիրներ ընդունիլ ու յաճախողներն թէ գեղորէից եւ թէ գեղին կողմանէ դու՛ր ընել :

Յիշեալ գեղարանը կը գտնուի ամեն օր ժամը 4/5 մինչեւ 10 մայրաքաղաքիս երեսիլի բժիշկներ, ինչպէս նաեւ ամեն երեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերը Յէն մինչեւ 8 կարօտեւոյ ճրի նայելու համար յատուկ բըժիշկներ, բայց ի ասանցմէ ամեն տասնէկէնց օրը անդամ մը, երկուշաբթի օրերը, աչիլ եւ տիտիլի հիւանդութեանց բժիշկ մը ներկայ տիտի գտնվի կարօտեւոյ ճրի նայելու համար :

ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ՎԱՐՃԱՐԱՆ

ՏԵՐԵԿԵԱՆ ԵՒ ԳԵՐԵՐԹԻԿ

Հաստատուող 'ի Գաղաթիւ

Վարժարան, ինչպէս ծանուցում կը արդէն, բացում է հոկ. 1 ին, եւ դաստիարակելու սկսած

են շարունակուի : Բայց ի վարժարանիս հիմնադիր Տիգրանէն, որ կ'աւանդէ Հոյ լեզուի, գրագիտութեան, պատմութեան եւ գաղղիարենի դասեր, հաստատութեան մէջ պաշտօն կը վարեն ասանց այլ եւ այլ ճիւղերուն մէջ իւրեանց հմտութեամբն հասարակաց փառահրութիւնը գրաւող դասատուները : Եւրօպական լեզուաց ուսուցման համար ընտրուած են բըժիշկ Գաղղայի, Անգղիայի եւ Պերսիանայի հմուտ եւ փորձ դասատուներ որ արդէն մայրաքաղաքիս բարձրագոյն վարժարանաց մէջ կը դասաւորուեն :

Հատկաւ թիւ կ'ան սենեկին մէջ վարդիկ մանկանց մասնաւոր կարգով իւրեանց դարձեալ ուսանելու համար ի դրժ կը գրուին մանկավարժական դասարանի մեթոդներ որ ստուգիւ դասն օգտաւտ հաճոյք մի կը դարձնեն մանկան :

Կերպարներն մարտ, սննդարար են, ննջարանք արթնն հոգեւ թեան տակ :

Մանրամասն տեղեկութիւն ուղղող կրնայ գրեւ գտնել ամեն օր վարժարանիս մէջ, Գաղաթիւ, Լաւին փողոց թիւ 5 :

Հիմնադիր Տիգրան

Ռ. Ս. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ՀԱՆՐԱՍԱՆ ՕՐԱՅՈՅՑ

ՉՈՐԵՔԵՐԵԱՆ

Այն օրացոյցը, որ վաճառականաց եւ այլ արեւորական գրասենեակներու խիտ յարմարութիւն ունի, այս անգամ դարձեալ Զարգարեան գործարանէն մարտ ամիսը փոխարինելու 'ի լոյս ընծայուած է :

Կը ծախուի յիշեալ գործարանը, կողմակին զինն է 8 1/2, իսկ անկաղվինը 6 1/2 դուրալ :

ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ՊԱՍՏԱՐԱՆ ՊԱՏԵՐԵԱՐԱՆ

ԳԻՆ 1 2/3

Դարացոյց համար 0/0 10 գէւ. 12 ծախուի, Զարգարեան գործարանի մէջ. Սալման Համամ թիւ 14

Ընտիր թղթոյ վրայ. 130 պատկերօք, 48 երէս, քարթժժով կաղմեալ, մինչեւ ցարդ հրատարակուած Գերականներէն շատ աւելի ճոխ զըրոյի մ'է, խիտ յարմար նորուս մանկանց ընթերցանութեան :

ԾԱՆՈՒՑՄԱՆՔ

ՄԻՆԱՍ ԶԵՐԱԶ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳԱՍՏԱՐԱՆԿԱԹԻՆ

Վարժապետական ժողովի ԶԵՐԱԶ ԶԵՐԱԶ ԶԵՐԱԶ

ԱՐԱՄԵԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Զօնէն, Վաւմ. Օտեան Էֆէնտիի առ հեղինակն ուղղած նամակէն եւ ընտրողական քերականութեանէ մը դատ, կը պարունակէ ընդարձակ առաջարան մը եւ վերջարան մը, վարժապետական ժողովի պատմութիւնը եւ հեղինակին հան խօսած ճառերը կրթական այլ եւ այլ խնդրոց նկատմամբ : Այս ճառերէն մին, 420 էջէ բաղկացած, դրաքառի դէմ աշխարհաբար կը պաշտպանէ անթիւ վկայութիւններով : Լեզուն բարեփոխուած է :

Գատարարարութիւնը մեր աղգի առաջին խնդիրն ըլլալով, տարակոյս չկայ թէ ժողովուրդը պիտի փութայ լսել դիտող դաստիարակի մը դադարարները :

Կը ծախուի Մ. Զ. եւ Եղաճաճեան գրատունը եւ ուրիշ գրաւաճառաց քով, զին 43 զրուշ :

ԱՍԸԼ

ԳԱԶԱՄԻՍ

ԵԱՆԻ

1877

ՍԷԷԷ ԷՄԷԷԷ ԶԵՐԱԶ ԶԵՐԱԶ ԶԵՐԱԶ ԶԵՐԱԶ ԶԵՐԱԶ

ՌԵԷԷԷ ԷԷԷԷԷ ԶԵՐԱԶ ԶԵՐԱԶ ԶԵՐԱԶ ԶԵՐԱԶ ԶԵՐԱԶ

Սլմանալուա Զարմաճըլար Եօքալունտա քիթապը Գաղաթեանին տիւրքեանը տան մատաա հէր էրմէնի քիթապը տիւրքեանը լարընտա սաթըլըր :

Յիյ 400 փարա

ՏԵՐԵԿԵԱՆ ԶԱՆՈՒՑ ԳԱՐԱՆԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ս. ՄԻՐԱՅԷԼԵԱՆ

Ուղտե յարդիի գրուի Յիյի փալա խան

վերնադրի թիւ 13